

Про окремі підсумки роботи Карпатського біосферного заповідника в 2023 році та результат фінансово-господарської і соціально-економічної діяльності

❖ Про Карпатський біосферний заповідник:

➤ Карпатський біосферний заповідник створено на базі Карпатського державного заповідника згідно з Указом Президента України № 563 «Про біосферні заповідники в Україні» в 1993 р.

➤ його загальна площа складає 66417,4 га земель, у тому числі 57399,4 га земель, що надаються йому у постійне користування та 9018 га земель, що включаються до його складу без вилучення у землекористувачів.

➤ розташований на території Берегівського, Рахівського, Тячівського, Хустського районів Закарпатської області.

➤ разом із транзитною зоною площею 136900 га формує Карпатський біосферний резерват ЮНЕСКО.

➤ Карпатський біосферний заповідник є природоохоронною, науково-дослідною установою міжнародного значення. З часу створення тут проведено понад двадцять міжнародних науково-практичних конференцій, рекомендації яких лягли в основу ухвалення цілої низки законів та актів Президента й уряду України. Так, прийнято п'ять президентських указів і урядових постанов щодо розширення території заповідника із 12,6 до 66,4 тисяч гектарів. Заповідник став міжнародно визнаним екологічним та науковим центром, п'ять разів нагороджений Радою Європи Європейським дипломом для природоохоронних територій. У 2019 році три природних об'єкта з території заповідника отримали статус водно-болотних угідь міжнародного значення відповідно до Рамсарської конвенції. За ініціативи адміністрації заповідника Букові праліси Карпат занесені до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та сформовано транснаціональний серійний об'єкт «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

➤ Карпатський біосферний заповідник вдруге успішно пройшов чергову державну атестацію як наукова установа за напрямом природничих наук та віднесений до II класифікаційної групи – стабільних наукових установ, що є провідними за відповідними напрямками проведення наукових досліджень і виявляють активність щодо інтеграції у світовий науковий простір та європейський дослідницький простір з урахуванням національних інтересів (*Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.06.2023 р. № 711*).

❖ Стан фінансування:

➤ по загальному фонду державного бюджету: при плані 64 681 300 гривень надійшло і освоєно 64 667 698 гривень, що становить майже 100%.

➤ в порівнянні з 2022 роком обсяг надходжень коштів по загальному фонду державного бюджету складає менше на 6 499 309 гривень, або на 10%.

➤ по спеціальному фонду державного бюджету: при плані 4 100 000 гривень надійшло і освоєно 3 746 287 гривень, що становить 91,4 %.

➤ в порівнянні з 2022 роком обсяг надходжень коштів по спеціальному фонду державного бюджету складає більше на 1 200 543,8 гривень, або на 43,1 %.

➤ від надання рекреаційних послуг: при плані 800 000 гривень надійшло і освоєно 1 405 546 гривень, що становить 175%.

➤ в порівнянні з 2022 роком обсяг надходжень коштів від надання рекреаційних послуг складає більше на 1 018 525 грн. або на 240%.

➤ від надання платних послуг у сфері господарської діяльності: при плані 3 240 000 гривень надійшло і освоєно 2 573 531 гривень, що становить 79 %.

➤ в порівнянні з 2022 роком обсяг надходжень власних коштів від надання платних послуг у сфері господарської діяльності складає менше на 218 108 гривень, або на 8%.

➤ Інші надходження, міжнародна технічна допомога, благодійна допомога, дарування тощо надійшло і освоєно 2 328 160,00 гривень, що становить менше як у 2022 році на 5 043 776.00 гривень або на 68.5%.

❖ **Наукова, еколого-освітня та видавнича діяльність:**

❖ протягом 2023 року виконано заплановані науково-дослідні та еколого-освітні заходи, зокрема:

➤ видано 46-й том Літопису природи Карпатського біосферного заповідника.

➤ виконано підготовку документації та проведено реєстрацію в Українському інституті науково-технічної експертизи та інформації (УкрІНТЕІ) теми «Літопис природи» на 2023 рік та звіту про її виконання за 2022 рік.

➤ підготовлено до друку науковий збірник «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України» №1(7) за 2022 р.

➤ здійснено комплексну редакційно-видавничу підготовку, редагування, рецензування, макетування та підготовку до друку чергового номера періодичного наукового збірника «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України» №1 (8), 2023.

➤ 22 лютого 2023 року працівники заповідника взяли участь в онлайн- засіданні Сектору природної спадщини Національної комісії України у справах ЮНЕСКО.

➤ 23 лютого, 23-26 травня та 28 листопада 2023 р. працівники Карпатського біосферного заповідника взяли участь у засіданнях Спільного комітету з управління об'єктом Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Перше та третє засідання відбулися в онлайн-режимі.

➤ 26 квітня 2023 р., за участі представників країн-учасниць об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», Комітету з питань Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та Міжнародного союзу охорони природи (IUCN), відбувся онлайн - семінар. Від України, участь у семінарі взяли науковці заповідника.

➤ 26-27 квітня 2023 року Секретаріат Карпатської Конвенції за підтримки Міністерства навколишнього середовища, води та лісів Румунії й Національного агентства гірських територій Румунії провів 6-е засідання Робочої групи Карпатської конвенції «Стале сільське господарство та сільський розвиток». В його роботі взяли участь офіційні представники, науковці, практики та експерти у галузі пасторального полонинського господарства із карпатських країн. Від України до участі в засіданні Робочої групи були запрошені представники Карпатського біосферного заповідника та Ясінянської територіальної громади.

➤ 24 та 25 травня 2023 р. проведено атестацію 11 наукових працівників Карпатського біосферного заповідника. За результатами розгляду встановлено, що всі працівники відповідають займаним посадам.

➤ з 4 по 8 вересня 2023 року представники установи, на чолі з директором, взяли участь у роботі міжнародного семінару «Роль українських біосферних резерватів під час війни» (м. Еберсвальде, Німеччина) в рамках спільного міжнародного проєкту КБЗ з Університетом сталого розвитку м. Еберсвальде в межах програми Служби Академічних Обмінів (DAAD) «Біосферні Ліси та Річки – Побудова Систем Підтримки та Зв'язків для Трансформації Конфліктів». Представлено презентацію про поточну ситуацію в установі, в робочих групах напрацьовано підсумкові документи за

результатами роботи семінару. Також відбувся польовий виїзд до біосферного резервату Німеччини на р. Ельба та зустріч з членом німецького парламенту (Бундестагу) Нікласом Вагенером.

➤ у серпні 2023 р. укладено угоду про співпрацю між Карпатським біосферним заповідником та Інститутом геології і геохімії горючих копалин НАН України (м. Львів).

➤ 21 листопада 2023 року проведено в онлайн режимі на платформі ZOOM Міжнародну науково-практичну конференцію «Роль біосферних заповідників (резерватів) та інших природоохоронних територій для реалізації в Україні стратегії сталого розвитку» (до 55-річчя організації Карпатського заповідника та 30-річчя затвердження в Україні біосферних заповідників).

➤ 22 листопада 2023 року на 24 сесії Генеральної асамблеї держав-учасниць Конвенції 1972 року про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини ЮНЕСКО **Україну** вперше обрали до Комітету Всесвітньої Спадщини (КВС). 24-ї сесія Генасамблея працювала впродовж 22-23 листопада 2023 р. в м. Париж (Франція), в якій взяли участь призначені Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України експерти (В.Ф. Покиньючереда, заступник начальника відділу науково-дослідної роботи і міжнародної співпраці Карпатського біосферного заповідника, та О. Ярош, провідний фахівець Ужанського національного природного парку).

➤ 27 листопада 2023 р., на засіданні Сектору природної спадщини Національної комісії у справах ЮНЕСКО, В.Ф. Покиньючереду затверджено в якості експерта Комітету Всесвітньої Спадщини.

➤ проведено 5 засідань науково-технічної ради та засідання координаційної ради (6 грудня), на яких розглянуто цілий ряд питань функціонування установи по яких проведено обговорення та прийняті відповідні рішення.

➤ забезпечено підготовку та проведення двох засідань секторів Координаційної ради Карпатського біосферного заповідника (19 травня (м. Рахів) та 15 грудня 2023 р. (м. Тячів)), участь у якому взяли представники усіх ключових зацікавлених сторін, що живуть і працюють в зоні діяльності установи.

➤ у 2023 році вийшли 83 наукові публікації, з них: 1 – періодичний науковий збірник, 1 – науково-популярний журнал, 1 – збірник матеріалів конференції, 5 – монографії, 3 – у наукових фахових виданнях України, 10 – у закордонних виданнях (з них 7 – індексуються у провідних наукометричних базах).

❖ **Кількість наукових публікацій протягом 2019-2023 років**

➤ підписано Меморандум про співпрацю між КБЗ та ГО «Дунайсько-Карпатська програма» щодо підготовки спільної номінації на здобуття Ландшафтної відзнаки. В рамках Меморандуму проведено фото- та відеозйомку Долини нарцисів – зібрані матеріали увійдуть до номінації.

➤ В плані ведення еколого-освітньої роботи у 2023 році:

➤ здійснювались роботи на виконання річного плану заходів та плану екологічної освітньо-виховної роботи Карпатського біосферного заповідника на поточний рік. Загалом впродовж 2023 року відділом еколого-освітньої роботи було проведено понад 60 екопросвітницьких заходів, до яких залучено близько 2800 учнів.

➤ у першій половині року (січень-березень) у співпраці з Державною академією післядипломної освіти та управління Мінприроди та Європейським товариством дикої природи реалізовувався проєкт «Природу поважай – вчися і навчай». У рамках проєкту проведені 3-денний тренінг (курси підвищення кваліфікації), виданий посібник «Поважай природу» з викладеними основоположними принципами концепції «Поважай природу» (спрямованої на зменшення екологічного сліду при мандрівках у природне середовище). У Карпатському біосферному заповіднику оформлено екологічну стежку «Поважай природу» та проведено екопікнік з клубом «Юні лісові рейнджери - Рахів». Всі заходи, що здійснювались в рамках проєкту, профінансовані та оплачені Лісовою службою Сполучених Штатів Америки.

➤ еколого-освітній центр «Центр Європи» виступив місцем проведення еколого-освітніх заходів. Тут проведено 14 заходів, серед яких найбільш знаковими були церемонія нагородження лауреатів міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica»; виставка «Повітряні акробати ночі», надана Інститутом еколого-релігійних студій та розміщена в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» впродовж листопада-грудня. Проведено 2 інформаційні заходи.

➤ у ПНДВ «Долина нарцисів ім. професора В.І. Комендаря» проведено 15 екоуроків та занять, змагання до дня туриста з 36 учнями Кіреської школи, відкритий кубок Закарпаття з літнього біатлону серед юнаків та дівчат віком 10-12 років, фестиваль «Золотий нарцис».

➤ знаковою подією для Долини нарцисів стало відкриття Оселі буйволів, що в подальшому має сприяти розвитку рекреації на території масиву в період відсутності цвітіння нарцису вузьколистого.

➤ 23 квітня, Карпатський біосферний заповідник спільно з громадськими організаціями «Дунайсько-Карпатська програма» і «Чисто.Де», організували потужну екологічну акцію в природоохоронному науково-дослідному відділенні «Долина нарцисів» ім. проф. Василя Комендаря. До акції долучились понад 100 волонтерів.

➤ в рамках відзначення Дня довкілля у травні та червні центральну садибу заповідника відвідали близько 500 дітей. Це були учні початкових та середніх класів Рахівської, Богданської, Великобичківської об'єднаних територіальних громад та учасники літнього табору Лужанського ЗЗСО.

➤ 11 червня у місті Рахів відбувся благодійний фестиваль «RAKHIV FEST 2023», який містив чимало різноманітних заходів і до проведення якого долучилися практично всі мешканці територіальної громади, установи та організації. Частина заходів проходила на території заповідника, працівники еколого-освітнього відділу, наукових лабораторій долучились до їх організації. **Усі виручені кошти були спрямовані на допомогу Збройним Силам України.**

➤ 18 травня, 5 червня та 7 липня було проведено Дні відкритих дверей, приурочені до Всесвітнього дня музеїв, Всесвітнього дня охорони навколишнього природного середовища і до Дня працівника природно-заповідної справи.

➤ 27 вересня 2023 р. Карпатським біосферним заповідником спільно з Творчою асоціацією «Corona Carpatica» організовано вручення Міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica» у еколого-освітньому центрі «Центр Європи». Премія запроваджена з метою збереження і примноження культурних і природних цінностей Карпат, розвитку європейської культури та природоохоронної співпраці, сприяння принципам міжнародного співробітництва.

➤ у жовтні-листопаді відділом екоосвіти було проведено комплекс еколого-освітніх заходів з нагоди відзначення 55-ої річниці установи та 30-річчя набуття статусу біосферного заповідника. Загалом, було проведено 12 еколого-освітніх заходів в яких взяли участь близько 300 школярів ЗЗСО м. Рахова, у т.ч. вихованці Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради (ЦНТДЮТ), с. Ясіня, Богдан, Костиликівка, Ділове, Луг Рахівщини та с. Кіреші Хустщини.

➤ впродовж звітнього року Музей екології гір відвідало 1972 чол., з них дорослі – 423, студенти – 94, учні – 1455.

➤ у результаті співпраці з громадською організацією «Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини (АЕРІФ) установі надана інформаційна панель для Музею екології гір який визначено однією з опорних позицій транскордонного Карпатського культурного шляху.

➤ впродовж звітнього року еколого-освітній центр «Центр Європи» відвідало 657 осіб, з них: школярі – 210, студенти – 98, дорослі – 349. Власна періодика виходила вчасно: регіональна екологічна газета «Вісник Карпатського біосферного заповідника», всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал «Зелені Карпати», науковий вісник «Природа Карпат».

➤ фахівці відділів Еколого-освітньої роботи, рекреації та науково-дослідної роботи взяли участь у 20 семінарах та тренінгах.

❖ Міжнародна співпраця:

➤ в рамках програми ЄС LIFE, протягом 2023 року, тривала реалізація міжнародного проекту «Збереження старовікових лісів у Європі: природна спадщина, загальний опис, синтез та екосистемні послуги». (Life Prognoses – Protection of Old Growth Forests in Europe: Natural heritage, Outline, Synthesis and Ecosystem Services), який ставить за мету посилення захисту пралісів та давніх лісів у Європі, опираючись на окремі території об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО. Проект розрахований на 4

роки (2021-2024) і об'єднує 16 установ та організацій із восьми європейських країн. Серед них: університети, природоохоронні території, наукові заклади, громадські організації тощо. До країн-учасниць проекту належать Австрія, Болгарія, Словенія, Україна, Бельгія, Чехія, Німеччина та Італія, а координатором виступає Фонд Сонянського лісу (SOFO) із Бельгії. Україну в проекті представляє Карпатський біосферний заповідник. Даний проект є одночасно і науковим, і природоохоронним, і промоційним, оскільки передбачає розробку алгоритмів для дистанційної ідентифікації старовікових лісів, оцінку їх екосистемних послуг, а також розробку і впровадження комунікаційних стратегій із метою підвищення обізнаності населення щодо важливості та цінності старовікових лісів і пралісів.

➤ у 2023 році тривала реалізація проекту «Трансдисциплінарна освітня співпраця для трансформацій у сталому розвитку» (TRANSECTS, The TRANSDisciplinary Education Collaboration for Transformations in Sustainability), за участі Університету сталого розвитку м. Еберсвальде (Німеччина), Інституту біосферних резерватів (при Університеті сталого розвитку), Канадського університету м. Саскачеван та партнерів з Південної Африки щодо розвитку нових форм практичного навчання студентів. Карпатський біосферний заповідник є учасником проекту і модельною територією для демонстрації цілей сталого розвитку і співпраці з громадами на практиці. Тривалість реалізації проекту – 6 років.

➤ продовжувалась робота щодо реалізації українсько-німецького проекту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні» (2016 – 2022), основною метою якого є покращення управління та ефективності обраних природоохоронних територій в Україні, а також збільшення чи підтримання на високому рівні сприйняття таких територій місцевими громадами.

➤ КБЗ співпрацює з Франкфуртським зоологічним товариством – міжнародною природоохоронною організацією зі штаб-квартирою в Німеччині, яка впродовж десятиліть упроваджує природоохоронні проекти на важливих природних територіях Африки, Південної Америки, Південно-Східної Азії та Європи. Товариство надало КБЗ дуже відчутну матеріально-технічну підтримку, яка включає пальне, ремонт критичної інфраструктури, канцтовари, різноманітне обладнання, зокрема для реалізації системи SMART. Загальна сума отриманої нами допомоги у 2023 році становить більше 2 млн. грн. За кошти Франкфуртського зоологічного товариства проведено натурні обстеження похідних ялинових лісів Карпатського біосферного заповідника для проведення рубок переформування з метою відтворення наближених до природних (корінних) буково-ялицево-ялинових деревостанів, визначення конкретних ділянок для проведення даних природоохоронних заходів в межах шести науково-дослідних відділень та підготовки відповідного Додатку до Проекту організації території та охорони природних комплексів КБЗ.

➤ КБЗ співпрацює з міжнародною природоохоронною організацією, а саме Global Conservation зі штаб-квартирою в Сан-Франциско (США). Основним напрямком співпраці є запровадження системи SMART яка слугує для потреб охорони території і здійснення моніторингу. У рамках співпраці облаштовано командний центр, куди надсилається відповідна інформація з усієї території КБЗ. Для цього від організації надійшло фінансової підтримки на суму 54 800 грн.

➤ одним із ключових пріоритетів адміністрації Карпатського біосферного заповідника є збереження заплавної лучної екосистем Долини нарцисів – унікального водно-болотного угіддя міжнародного значення (Рамсарська конвенція), і їх невід'ємного компонента нарцису вузьколистого. У цьому напрямку КБЗ плідно співпрацює з ГО «Дунайсько-Карпатська програма». Починаючи з 2021 року заповідник спільно реалізує проект «Врятуй Долину нарцисів» за підтримки Європейської асоціації охорони

навколишнього середовища (European Outdoor Conservation Association) та німецького виробника туристичного спорядження ORTOVOX. У 2023 р. забезпечено викошування і мульчування трав на площі 15 га, влаштовано один новий гідрологічно-регуляційний шлюз, організовано поточний ремонт гідрологічно-регуляційного шлюзу №2 та влаштування трьох нових і поточний ремонт двох існуючих перепадів-загат із переплетених вербових гілок та оглеєного ґрунту на меліоративних каналах, які забезпечують підняття рівня ґрунтових вод та подальше збереження біорізноманіття масиву.

➤ Проект «Врятуй Долину нарцисів» також спрямований на збереження зникаючої породи свійських тварин – карпатського водяного буйвола, який споконвіків був невід’ємним атрибутом місцевих лук. У співпраці з ГО «Дунайсько-Карпатська програма» проведено будівництво господарської споруди для утримання цих тварин безпосередньо на території Долини нарцисів, оскільки вони приваблюють сюди туристів і підтримують лучні екосистеми, поїдаючи підріст чагарниково-деревної рослинності.

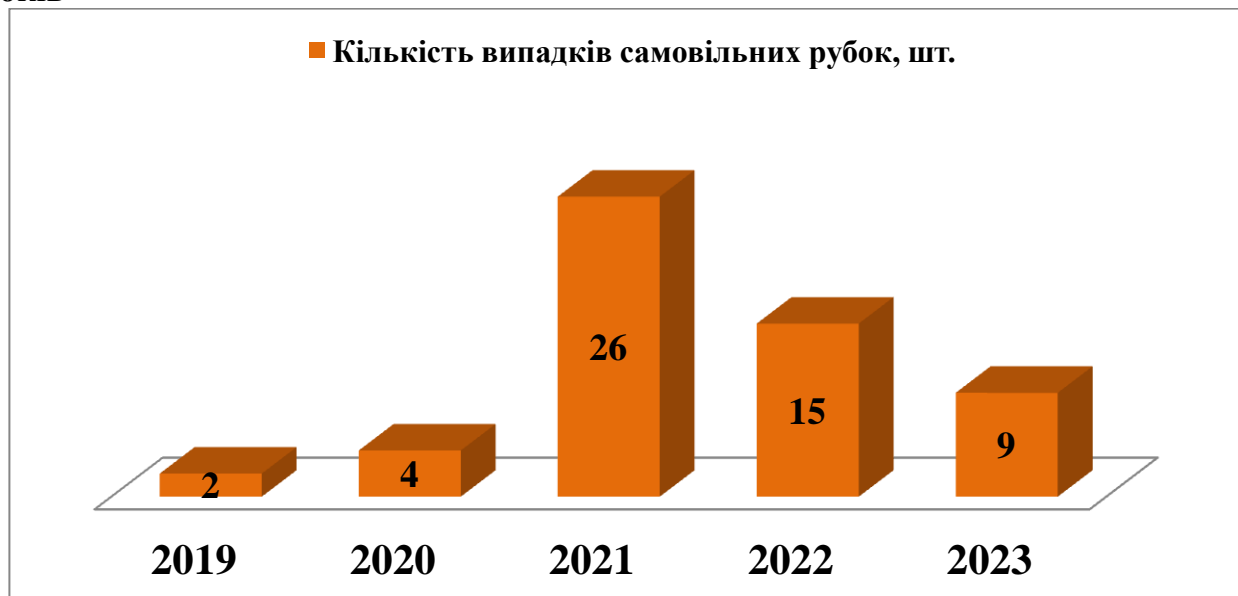
➤ реалізовано проект спільно з Українським товариством охорони птахів щодо підтримання гніздової популяції сипухи в Україні шляхом створення та охорони місць гніздування на Закарпатті в рамках реалізації відповідного Меморандуму про співпрацю протягом 2023-2028 років. Зокрема, встановлено штучну гніздову скриньку для сипухи та збудовано будинок для спостереження за птахами на території Долини нарцисів.

➤ у кінці 2023 року у рамках EU Interreg Danube Region Programme підтримано фінансування проекту ForestConnect «На шляху до кліматично розумної зв’язності лісів для великих хижих ссавців у Балкано-Карпатському регіоні» (“Towards a Climate-smart Forest Connectivity for Large Carnivores in the Balkan-Carpathian Region”). Карпатський біосферний заповідник є одним з 15 партнерів.

❖ **Робота служби державної охорони та виконання природоохоронних заходів:**

➤ працівниками СДО заповідника виявлено 10 фактів порушень заповідного режиму, складено 9 актів про самовільну рубку 64,3 м³ деревини, та 1 акт про порушення заповідного режиму (самовільний прогін отари овець) чим заподіяно шкоду природно-заповідному фонду на суму понад 8 230 тис. гривень. Матеріали по даним фактам направлено у правоохоронні органи, відкрито кримінальні провадження, проводяться досудові слідчі дії.

❖ **Кількість випадків самовільних рубок на території КБЗ протягом 2019-2023 років**

❖ **Об'єм самовільно зрубаної деревини протягом 2019-2023 років**

❖ **Загальна сума шкоди, заподіяної ПЗФ від самовільних рубок протягом 2019-2023 років**

❖ протягом 2023 року проведено заходи з поліпшення санітарного стану лісів шляхом проведення вибіркового санітарного рубки на площі 135,1 га з вирубуванням 4726 м³ деревини та інших рубок на площі 33,0 га з вирубуванням 704 м³ деревини.

- ❖ працівниками служби державної охорони:
- відновлено 86 кварталних стовпчиків та 13 межових знаків.
- проведено ремонт 25 годівниць 38 солонців.
- проведено викошування травостою у Кісвлянському ПНДВ на площі 0,95 га.
- заготовлено 8,1 т сіна та 4 тис. шт. кормових віників для підгодівлі лісової фауни.

фауни.

- відремонтовано 54 п.м. перепадів.
- проведено лісопатологічне обстеження на площі 4654 га.
- викладено ловчих дерев в обсязі 15 м³ та огорожено 2 мурашники.
- викладено 16 штучних гнізд Кісвлянському ПНДВ та 2 штучні гнізда в Угольському ПНДВ.

Угольському ПНДВ.

- відремонтовано 11 шлагбаумів.
- проведено ремонт 13 протипожежних аншлагів та 19 інформаційних знаків.
- улаштовано 33 км мінералізованих смуг.
- проведено ремонт 6,5 км. доріг протипожежного призначення 67 км гірських стежок та 8 автодорожніх мостів.
- відновлено господарські споруди, перекрито дах на будівлі інкубатора, відремонтовано басейни для форелі на території демонстраційного форелевого господарства у Трибушанському ПНДВ.
- проведено капітальний ремонт контори Марамороського ПНДВ за кошти виділені Богданською сільською радою в межах затвердженої Програми.

❖ **Оформлення земель КБЗ у постійне користування та винесення меж територій в натурі без вилучення:**

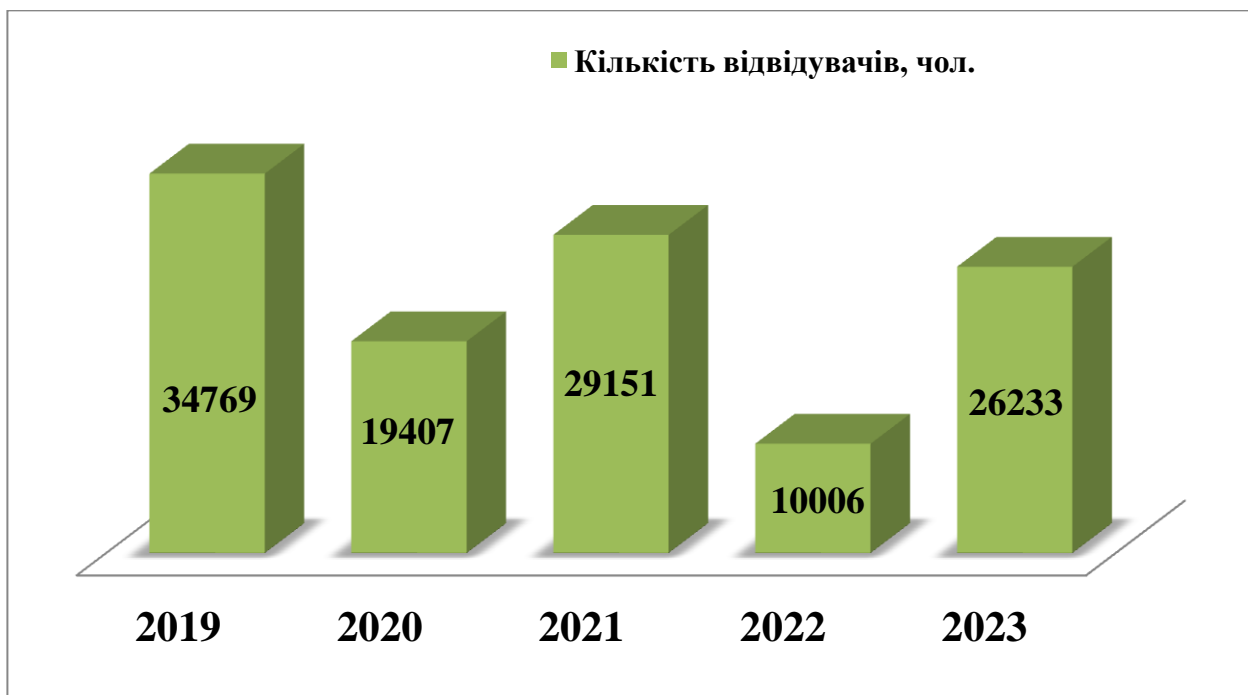
- отримано Витяги з Державного реєстру речових прав на земельні ділянки заповідника загальною площею 31948,4 га, які знаходяться в постійному користуванні та на які наявні державні акти на право постійного користування землею. Земельні ділянки площею 28,7 га перебувають на стадії оформлення.
- на територію, яка передана заповіднику відповідно до Указу Президенту України від 14.01.2010 № 25 загальною площею 7508,8 га розроблено проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок у постійне користування, з яких отримано Витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно на земельну ділянку площею 137,0 га, по інших земельних ділянках Проекти землеустрою перебувають на стадії дооформлення.
- на територію без вилучення в постійних землекористувачів загальною площею 18550 га розроблено проекти землеустрою, з яких отримано Витяг з Державного земельного кадастру про обмеження у використанні земель на площу 30,0 га, по інших земельних ділянках Проекти землеустрою перебувають на стадії дооформлення.
- на виконання Указу Президента України від 02.01.2022 №5/2022 «Про зміну меж території Карпатського біосферного заповідника» отримано нотаріальні згоди від державних лісогосподарських підприємств на вилучення та передачу земельних ділянок у постійне користування заповіднику та направлено клопотання до Закарпатської ОВА щодо надання дозволу на розроблення проектів землеустрою.

❖ **Рекреаційна діяльність:**

- ❖ На території установи протягом 2023 року:
- промарковано та відновлено маршрутів – 22,2 км.
- встановлено та відремонтовано інформаційних знаків, табличок – 135 шт.
- створено та відновлено місць для відпочинку – 46 шт.
- створено та відремонтовано мінеральних джерел – 21 шт.
- встановлено та відремонтовано перехідних містків – 43 шт.

- поновлено дерев'яну конструкцію при в'їзді на центральну садибу заповідника.
- замінено дерев'яну конструкцію при в'їзді на територію ПНДВ «Долина нарцисів» ім. проф. В. Комендара, облаштовано та відремонтовано оглядові майданчики, відремонтовано перехідні містки.
- ❖ у співпраці з волонтерами із благодійного фонду «Зорі Надії»:
  - відновлено екопункт під г. Говерлою (замінено підлогу, вікно, встановлено інформаційні щити тощо).
  - збудовано тимчасову споруду (екопункт) на полонині Рогнеска, що під г. Петрос (зроблено місце відпочинку навколо будівлі, поставлено табличку з контактами екстрених служб, встановлено ящик для зберігання їжі, встановлено сонячну панель для зарядки гаджетів, аптечку, тощо). Планується встановлення інформаційних щитів.
  - відновлено ІТЦ «Високогір'я Карпат» в ур. Перемичка під г. Говерла (замінено місця відпочинку, збудовано туалети, встановлено вісім двомісних ліжок у центрі, встановлено сонячну панель для зарядки гаджетів, аптечку, тощо).
  - протягом 2023 року було обліковано 26 233 відвідувачі (туристи) що у порівнянні з попереднім 2022 роком становить більше на 162%.
  - на території заповідника облаштовано 21 екотуристичних маршрутів, від яких надходять кошти за відвідування. При цьому, на даний час (на період введення в Україні воєнного стану) три маршрути повністю закриті так, як межують із державним кордоном Румунії, а саме:
    - «До водоспаду Ялинський».
    - «До мінерального джерела в урочищі Головач».
    - «З с. Ділового до г. Піп Іван».

❖ **Динаміка відвідування території КБЗ протягом 2019-2023 років**

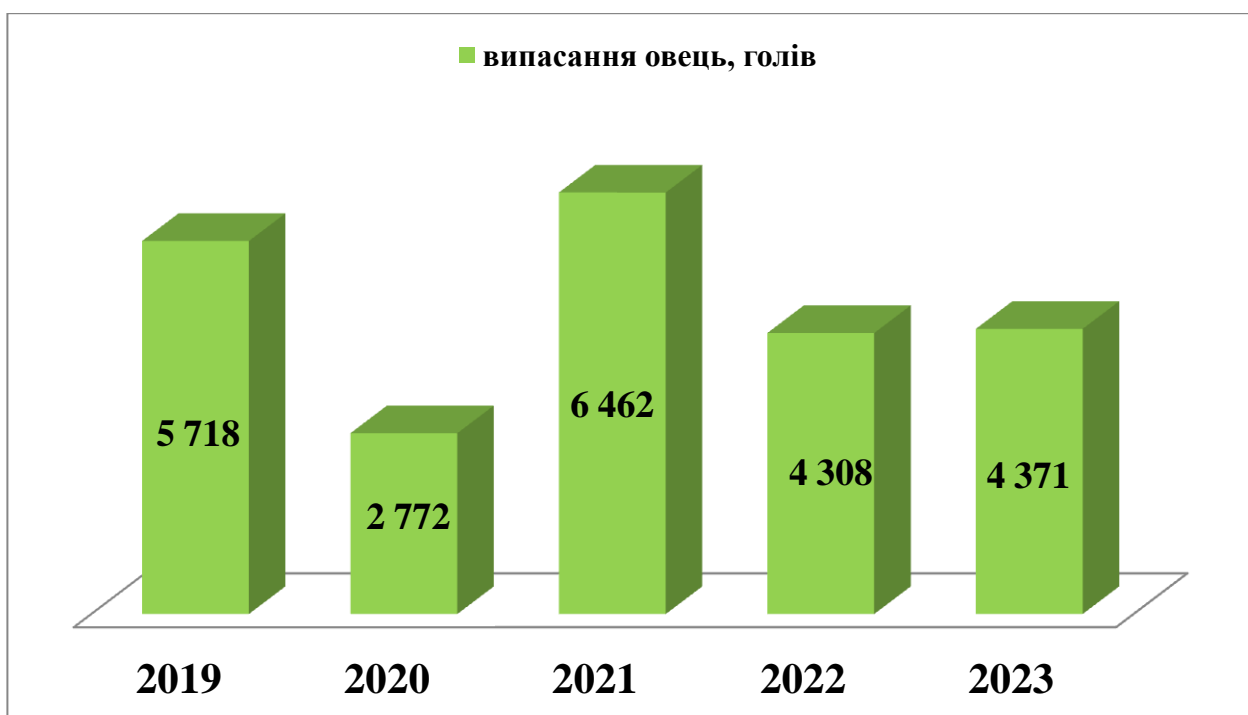
❖ Надходження коштів від рекреаційної діяльності протягом 2019-2023 років

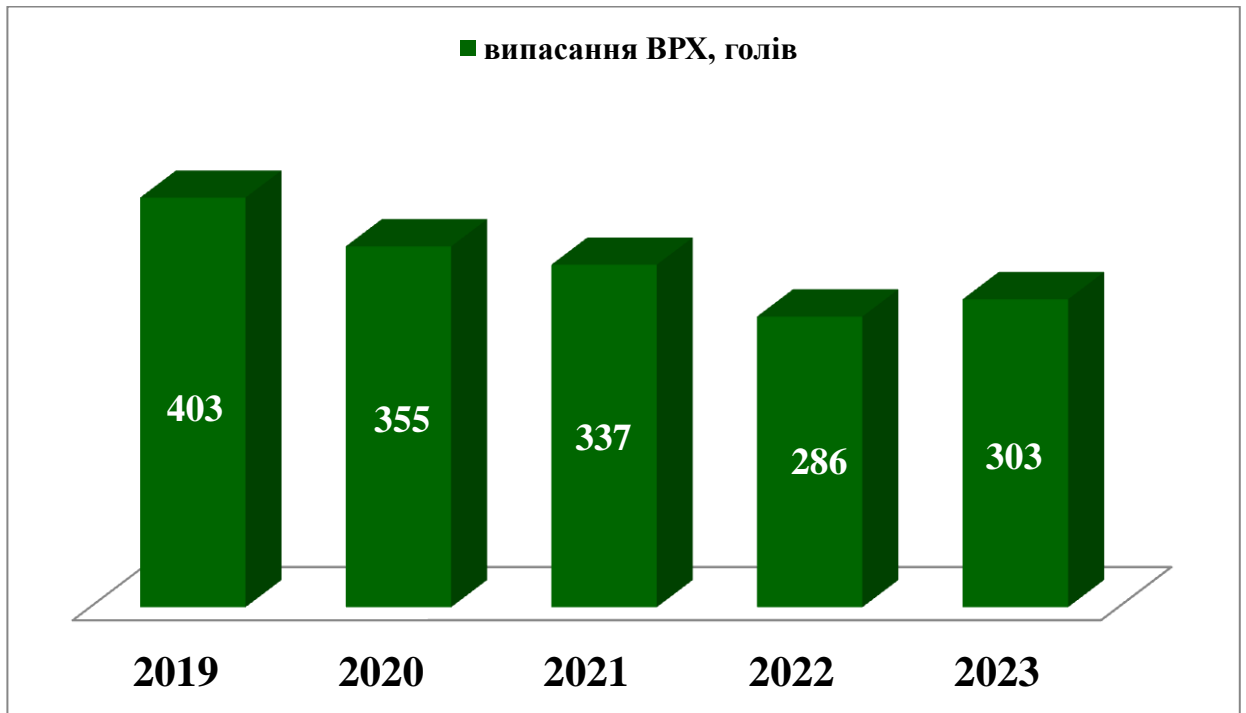

❖ Підтримка традиційного господарювання населенням:

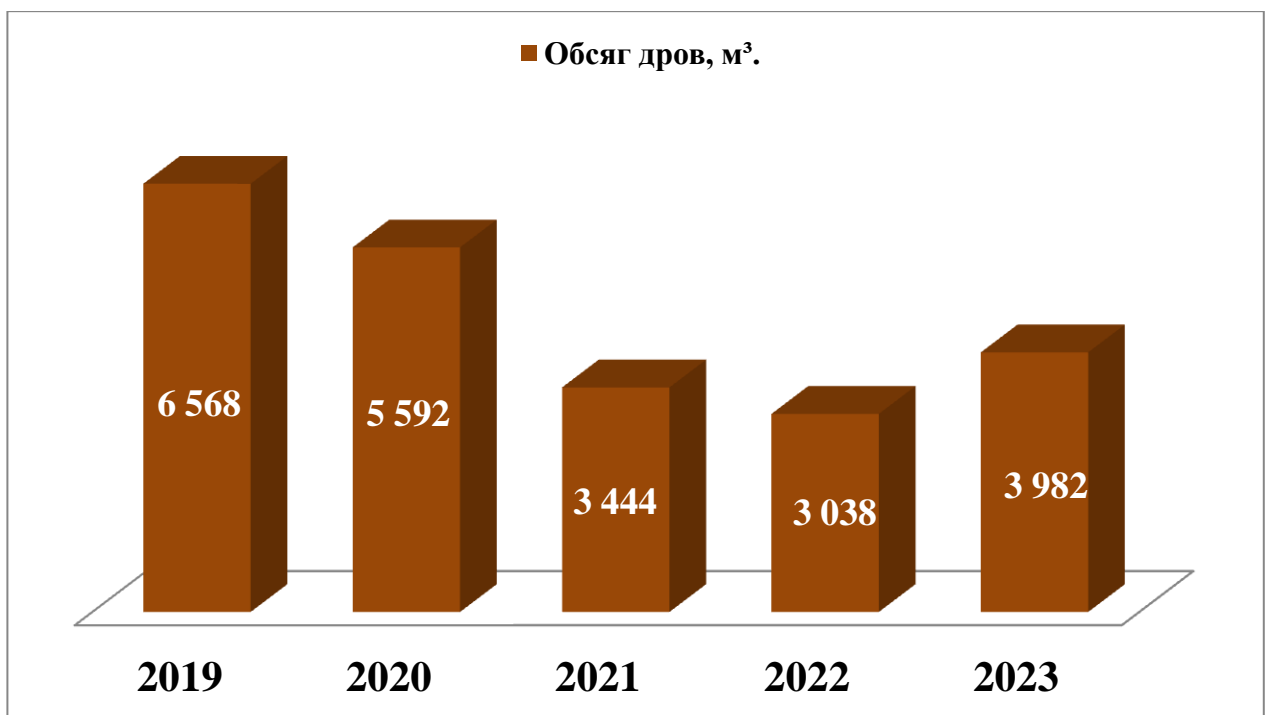
➤ відповідно до лімітів та укладених угод на полонинах заповідника випасалось 4371 голів овець та 303 голів ВРХ, які є власністю жителів територіальних громад Рахівського та Тячівського районів.

➤ відповідно до списків та заяв забезпечено паливними дровами населення 796 домогосподарств, для чого спрямовано 3982 м³ дров'яної деревини від проведення санітарно-оздоровчих заходів та інших рубок.

❖ Аналіз забезпечення населення паливними дровами за період 2019-2023 років

❖ **Заходи пов'язані з військовим вторгненням 24.02.2022 російської федерації на територію України:**

- проведено бронювання 42 військовозобов'язаних працівників.
- на розпорядження Рахівського територіального центру комплектування та соціальної політики Карпатським біосферним заповідником передано до ЗСУ один автомобіль ГАЗ – 66, два повнопривідні автомобілі Toyota Hilux, автомобіль Renault Duster та автомобіль НИВА.

➤ до лав Збройних Сил України мобілізовано 23 працівники заповідника з яких на даний час 6 працівників звільнені в запас за сімейними обставинами які приступили до виконання своїх посадових обов'язків і 17 працівників продовжують мужньо та самовіддано захищати територіальну цілісність України.

➤ у співпраці з Франкфуртським зоологічним товариством – міжнародною природоохоронною організацією Карпатський біосферний заповідник надав величезну підтримку біженцям, які опинилися в початковий період війни на території нашої установи. Ця допомога включала продукти, ліки, засоби гігієни, туристичне спорядження і одяг, посуд, обігрівачі та багато іншого.

❖ **КБЗ є потужною бюджетоутворюючою установою для 7-ми місцевих громад.**

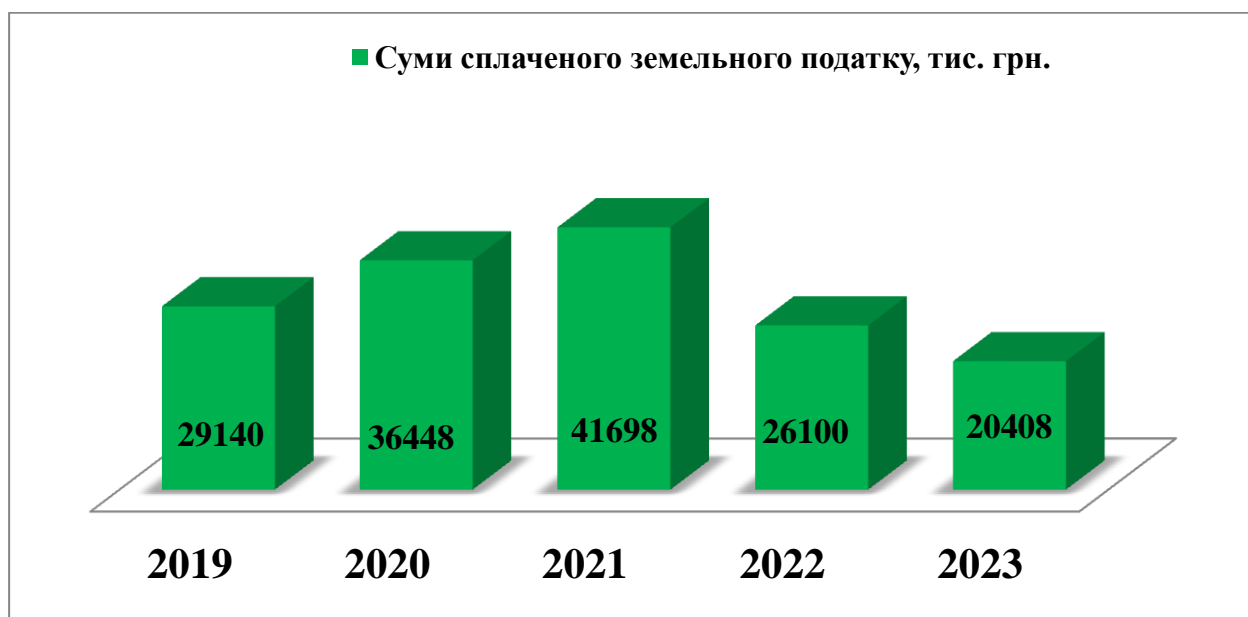
❖ **Сплата податків до місцевих бюджетів:**

➤ у 2023 році Карпатським біосферним заповідником сплачено податків у сумі 38365,41 тис. гривень, в т. ч.:

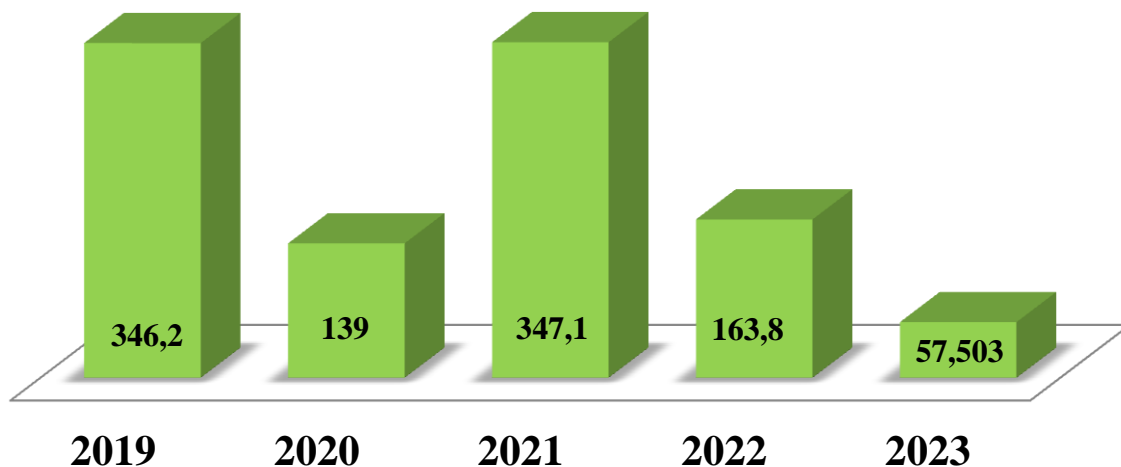
➤ **20408,438** тис. гривень - земельного податку, що є менше як у 2022 році на 5691,556 тис. гривень;

➤ **57,503** тис. гривень – рентної плати за використання природних ресурсів, що є менше як у 2022 році на 106,251 тис. гривень;

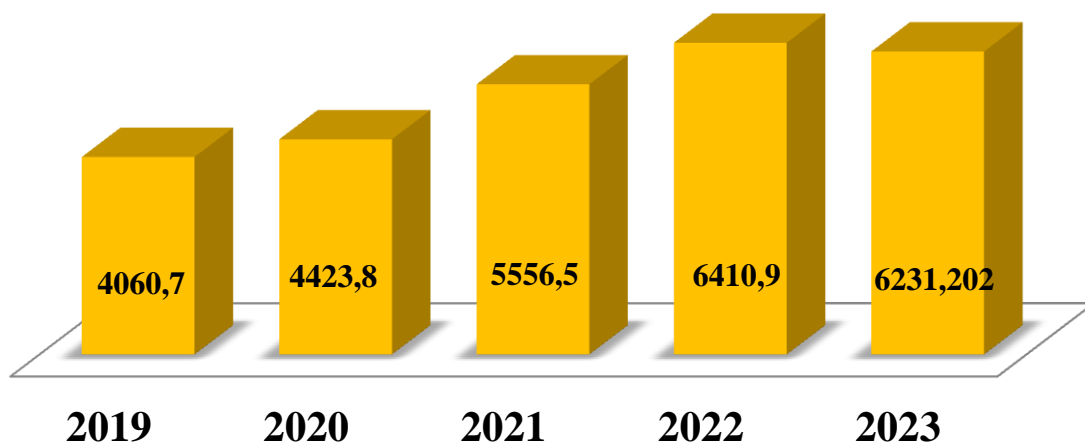
➤ **6231,202** тис. гривень - податку на доходи фізичних осіб, що є менше як у 2022 році на 179,756 тис. гривень;

■ Суми сплаченої рентної плати за використання природних ресурсів, тис. грн.

■ Суми сплаченого податку на доходи фізичних осіб, тис. грн.

❖ **Проблемні питання:**

➤ через недофінансування яке спричинено військовим вторгненням російської федерації на територію України, станом на 01 січня 2024 року, загальна сума податкового боргу заповідника по земельному податку перед місцевими бюджетами складає – **40 977 695 грн. 66 коп.**, що відображено в балансі установи (форма №1) на 01 січня 2024 р., який поданий до Міндовкілля України.

➤ через складну процедуру оформлення документів та отримання погоджень при підготовці проекту розпорядження Кабінету Міністрів України щодо зміни цільового використання земель, не отримано речові права на територію ПЗФ яка передана заповіднику відповідно до Указу Президенту України від 14.01.2010 № 25 загальною площею 7371,8 га;

➤ через відсутність коштів на розроблення проектів землеустрою та змін до проекту організації території Карпатського біосферного заповідника та охорони його природних комплексів не можливо провести прийом-передачу території ПЗФ яка передається заповіднику у постійне користування відповідно до Указу Президента

України від 02.01.2022 № 5/2022 «Про зміну меж території Карпатського біосферного заповідника»;

➤ залишається низька заробітна плата на рівні мінімального розміру у працівників служби державної охорони які мають правоохоронний статус і забезпечують охорону заповідних територій;

❖ **Підсумки:**

➤ незважаючи, на важкий 2023 рік через повномасштабне вторгнення росії на територію України, працівниками Карпатського біосферного заповідника в усіх напрямках діяльності належним чином виконано доведені завдання і планові показники.

Микола РИБАК

Директор Карпатського біосферного заповідника,
Заслужений природоохоронець України